

هزار دستان

قطعاتی برای گروه نوازی کیتار (آسامبل)

پیمان شیرالی

Shiraz-Beethoven.ir

انتشارات پنج خط

مرتضی حنانه در یازدهم آسفند ماه ۱۳۰۱ در تهران متولد شد. پدرش مهندس محمد حنانه، مؤسس دبیرستان ایران‌شهر بود. پس از پایان دوره ابتدایی، به اصرار پدر در هنرستان موسیقی ملی به تحصیل مشغول شد. در آن زمان، هنرستان موسیقی ده نفر از موسیقی‌دانان را از چکسلواکی برای آموزش به هنرآموزان هنرستان استخدام کرده بود که مرتضی حنانه آموختن هورن) کر (را زیر نظر روحولف اوربانتس آغاز نمود.^{۱۱} وی بعدها به عنوان نوازنده هورن اول ارکستر سمفونیک تهران شناخته شد. با آغاز جنگ جهانی دوم و کشیده شدن آتش آن به ایران، هنرستان موسیقی تعطیل شد. اما حنانه با کمک علاقه‌مندان دیگر نظیر غلامحسین غریب و حسن شیروانی و فریدون فرزانه کنسرت‌هایی به‌طور آزاد در تالارهای انجمن‌های فرهنگی و هنری برپا نمود و پس از چندی با پیوستن پرویز محمود به این جمع در سال ۱۳۲۵ پایه ارکستر سمفونیک تهران گذاشته شد. در سال ۱۳۲۸ با سفر به‌بازگشت پرویز محمود به آمریکا، مرتضی حنانه همراه با دوستان‌اش غلامحسین غریب، حسن شیروانی و جلیل ضیاءپور نشریه فرهنگی و پیشرو» فروس جنگی «را بنیاد گذاشتند. این هنرمندان جوان و پیشرو می‌خواستند سنگر محکمی برای دفاع از نظرات خود در برابر سنت پرستان به وجود آورند. حنانه در کنار این کار رسانه‌ای، به گردآوری آثار پراکنده محمود می‌پرداخت و آن‌ها را برای اجرا، با ارکستر سمفونیک تهران که از سوی رویبک گریگوریان رهبری می‌شد، آماده می‌ساخت. در همین سال‌ها حنانه آفریده معروف خود «سونیت شهر مرجان» را بر روی قتمه‌ای از غلامحسین غریب به پایان برد. شهر مرجان را رویبک با ارکستر سمفونیک تهران رهبری کرد و شهرتی برای آفریننده‌اش فراهم آورد. سال‌ها بعد این سونیت در شکل نخستین آوازی خود چند بار با صدای فرح عاقبت‌پور و منیره وکیلی در تهران به اجرا درآمد. مرتضی حنانه البته پیش از آن یک فلتزی، یک کلپریس برای پیانو و ارکستر و همچنین یک اوراتوریو با عنوان «بهرام یشت» نوشته بود ولی هیچ‌کدام چون سونیت شهر مرجان برای او موفقیت به همراه نیاورد. در سال ۱۳۳۲ که جشن هزاره ابن سینا برگزار شد، حنانه توانست آثار خود را در حضور شرف‌شناسانی که برای شرکت در جشن دعوت شده بودند با همسرنایی و ارکستر سمفونیک اجرا، نماید و این اجرا، چنان مورد توجه حضار قرار گرفت که آقای چرولی سفیر وقت ایتالیا، بورس هنری آن کشور را در اختیار وی قرار داد و حنانه برای تکمیل تحصیلات و مطالعات خود در رشته‌های مختلف هنری، به‌خصوص موسیقی به آن کشور عزیمت نمود. مرتضی حنانه در مرکز عالی موسیقی و آنتیکان به تحصیل پرداخت و در خصوص موسیقی مذهبی مقدس ایتالیا پژوهش نمود. در همین زمان موسیقی متن فیلم «عروس دجله» ساخته نصرت‌الله محتشم را ساخت. در زمان تحصیل در رم به همراه حسین سرشار و پروین زرین‌پور به کار دوبله فیلم‌های ایتالیایی به زبان فارسی پرداخت. پس از فارغ‌التحصیلی در انستیتوی موسیقی و آنتیکان در سال ۱۳۴۰ به ایران بازگشت. او از آن پس در ایران به عنوان پرکارترین موسیقی‌دان پیشرو به شمار رفت. حنانه در سال ۱۳۴۱ توانست ارکستر بزرگ تازه‌ای را به نام «فارابی» بنیاد کند و آفریده‌های خود و دیگران را به اجرا درآورد. ارکستر فارابی در طول ۷ سال زندگی خود، نزدیک به ۸۰ قطعه از آفریده‌های آهنگسازان ایرانی را به پای اجرا، و ضبط در رادیو رسانید. در سال ۱۳۴۲ علاوه بر تدریس سازپن‌دی (ارکسترآسیون) (و اداره کلاس هورن در هنرستان عالی موسیقی، به عضویت شورای عالی موسیقی رادیو ایران در آمد و در همین زمان بود که ارکستر سمفونیک رادیو ایران را به نام ارکستر فارابی پایه‌گذاری کرد. این ارکستر توانست آثار آهنگسازان ایران را مانند خود مرتضی حنانه، صدیقه شهینا، فریدون ناصری، فریدون فرزانه، مصطفی کسروی و سیروس شهردار را اجرا، و ضبط نماید. در سال‌های ۱۳۴۸ و ۱۳۴۹ وی سرپرستی و اجرای سلسله برنامه‌های آموزشی موسیقی ایرانی در تلویزیون را تحت عنوان «شناسایی موسیقی اصیل ایرانی» به همراه فرهنگ شریف، مرتضی نی داوود و حسین قوامی به عهده گرفت. حنانه در سال ۱۳۴۵ از طرف

رادیوی ایران و بنا به دعوت یونسکو به «تربیتون انترناسیونال آهنگسازان رادیو و تلویزیون» اعزام شد و در آنجا قطعاتی از «ارتوریو» اثر خود را اجرا کرد که از رادیوی ایرلند و سوئیس پخش شد. پس از افتتاح سازمان «رادیو تلویزیون ملی ایران» حنانه در سمت مشاور سرپرستی اقدام به تأسیس کلاس‌هایی برای تعلیم فنی خوانندگان نمود و ارکستر سازهای ایرانی را تشکیل داد. در سال‌های پایانی دهه چهل با انحلال ارکستر فارابی و با توجه به تجربه‌های سینمایی که در ایتالیا آندوخته بود به موسیقی فیلم روی آورد و با آفریده‌های خود توفیق بسیاری از فیلم‌های متوسط را نیز تضمین کرد. او از جمله برای فیلم‌های «قرار از تله»، «گرگ بیزار»، «قتمه ماهان»، «سلام سرزمین من»، «موج»، «گلیم» و «تیرباران» موسیقی نوشته است. موسیقی سریال‌های تلویزیونی «هزارستان» از کارهای اوست که آن را بر اساس پیش‌درآمدی در اصفهان از مرتضی نی‌داوود نوشته‌است.^{۱۲} وی هزارستان را در هفت قسمت نوشته و از نظر رنگارنگی تم‌ها، اثری بسیار پرمایه است. این موسیقی مردمی‌ترین کار حنانه به‌شمار می‌آید و حال و هوای تهران سال ۱۳۲۰ را به‌خوبی منتقل می‌کند.^{۱۳} امپرومپتوی راگیا، لالی و قطعه‌ای بر روی شعری از نیما یوشیج، از آخرین کارهای او به شمار می‌رود. وی در جشنواره شیراز قطعه «کاکوتی» را با ارکستر مجلسی تلویزیون اجرا کرد که موفق به دریافت جایزه «گرانند منسیون اسپسیال» گشت. در جشنواره دوم نیز، قطعه «کلپریس برای پیانو و ارکستر» او به رهبری فرهاد مشکوه اجرا شد و سال ۱۳۵۰ موفق به دریافت جایزه بهترین آهنگساز برای فیلم فرار از تله به کارگردانی جلال مقدم می‌شود. اثر «کلپریس برای پیانو و ارکستر» مهم‌ترین اثر مرتضی حنانه است که در طول سی سال و بر مبنای آخرین دست‌آوردهای ایشان روی موسیقی چندصدایی ایران نوشته شده‌است. این اثر با ارکستر سمفونیک تهران و رهبری فریدون ناصری در سال ۱۳۶۹ و ارکستر مجلسی تلویزیون ملی ایران در سال ۱۳۴۷، اجرا، اما ضبط نشد. در نهایت به دلیل اینکه اجراهای این اثر هیچ وقت مورد تأیید ایشان قرار نگرفت (به نقل از خودش، درد بزرگ تکنیک اجرایی مانع آن بود) آن را «کلپریس لعنتی» نام نهاد. مرتضی حنانه روز سه شنبه، ۲۴ مهر ۱۳۶۸، پس از گذراندن بیماری سرطان چشم از جهان فروبست. او همیشه آرزو داشت در کنار حکیم بزرگ ایران زمین؛ ابن سینا و در همدان به خاک سپرده شود که این خواسته‌اش امکان‌پذیر نشد و برخلاف وصیت او، حنانه در امام زاده طاهر کرج به خاک سپرده شد. بزرگ‌ترین مشغله ذهنی مرتضی حنانه چندصدایی کردن موسیقی ایران بود. روز و شب در این فکر بود که برای آهنگسازی از موسیقی ایران باید آن را چندصدایی کرد. کوشش‌های حنانه در این مورد او را به ابتکار هارمونی زوج رسانید که سال‌ها برای آن زحمت کشید و خود آن را به کار بست؛ ولی هارمونی زوج مورد پذیرش همه موسیقی‌دانان قرار نگرفت. حنانه ساخت موسیقی فیلم را از سال ۱۳۲۷ با فیلم «ایران سرزمین طلای سیاه» که محصول اداره کل هنرهای زیبای وزارت فرهنگ و هنر بود آغاز کرد.

وی موسیقی متن فیلم‌های زیر را ساخته است :

عروس دجله - بهلول - ساحل انتظار - تپه‌های مارلیک - لذت گناه - عروس دریا - الماس ۳۳ - پل - کاکو - پهلوان مغرد - سه‌قاپ - فرار از تله - باباشمل - راز درخت سنجد - قصاص - ممد و فولادزره دیو - جهنم + من - قلندر - خون‌بارش - سند زنده - تشریفات - مردی که موش شد - تیرباران - جعفرخان از فرنگ برگشته و مجموعه تلویزیونی هزارستان

Spanische Romanze

arr. Peyman Shira-li

♩ = 112

The image displays a musical score for 'Spanische Romanze' in 3/4 time. The score is arranged in ten staves, with the first five staves grouped by a brace on the left. The notation includes treble clefs, a key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of quarter note = 112. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The score concludes with a final double bar line on the tenth staff.

6

The image displays a page of musical notation for a piano piece. It consists of ten staves of music, arranged in a system with a brace on the left side. The notation includes treble clefs, a key signature of one sharp (F#), and various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes. The first staff begins with a measure number '6'. The music is arranged in a system with a brace on the left side.

In the Hall of the Mountain King

Edvard Grieg
arr. Peyman Shira-li

♩ = 116

pizz.